



## A Comparison Study with India to Determine Turkey's Health Tourism Potential and Development Opportunities

Onur Sezgin<sup>1,a,\*</sup>, Nevzat Bilgin<sup>2,b</sup>

<sup>1</sup>Işık University, Istanbul, Turkey

<sup>2</sup>Okan University, Istanbul, Turkey

\*Corresponding author

### Review

#### History

Received: 28/03/2024

Accepted: 09/05/2024

### ABSTRACT

Health tourism contributes to both social and economic development for countries which have high potential. In this study, first of all, the current status of health tourism in the world, the evaluation of health tourism as an outsourcing tool, and the advantages and disadvantages of health tourism are evaluated by examining various sources. The main objective of the study is to determine Turkey's health tourism potential and development opportunities. In the research, firstly national and international sources were reviewed. The study is a descriptive research and the existing health tourism structures of Turkey and India have been compared with swot analysis, one of the comparative situation analysis methods. As a result, it has been evaluated that Turkey's current health system, which has a similar potential with India, has the opportunity to improve its existing advantages with its cultural, historical and geographical advantages as well as human resources and technological development. In addition, it is recommended to improve the proficiency of employees working in this field in different foreign languages and to eliminate training deficiencies, to carry out stricter inspections on intermediary institutions, and to support investments in the field of thermal tourism, which has great potential, with incentives.

**Keywords:** Health tourism, Swot analyses, Medical tourism. India health tourism

## Türkiye'nin Sağlık Turizmi Potansiyeli ve Gelişme Olanaklarının Belirlenmesi İçin Hindistan ile Karşılaştırma Denemesi

### Süreç

Geliş: 28/03/2024

Kabul: 09/05/2024

### Öz

Sağlık turizmi, yüksek potansiyele sahip ülkeler açısından hem sosyal hem de ekonomik gelişime katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada öncelikle dünyada sağlık turizminin mevcut durumu, sağlık turizminin dış kaynak kullanım aracı olarak değerlendirilmesi ve sağlık turizminin avantaj ve dezavantajları gibi konular değişik kaynaklardan incelenerek değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel amacı; Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyelini ve gelişme olanaklarını belirlemeye çalışmaktır. Araştırmada öncelikle ulusal ve uluslararası kaynaklar taranmıştır. Çalışma betimsel bir araştırma olup, Türkiye ve Hindistan'ın mevcut sağlık turizmi yapıları karşılaştırılmalı durum analizi yöntemlerinden swot analizi ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, Hindistan ile benzer bir potansiyele sahip olduğu ortaya konulan Türkiye'nin mevcut sağlık sistemi, sahip olduğu kültürel, tarihi ve coğrafi avantajlarının yanı sıra insan kaynağı ve teknolojik gelişim ile de elinde var olan avantajlarını geliştirme olanağına sahip olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca, bu alanda çalışanların farklı yabancı dillerde yeterliliklerinin geliştirilmesi ve eğitim eksikliklerinin giderilmesi, aracı kurumlar üzerinde daha sıkı denetimler yapılması, büyük potansiyel taşıyan termal turizm alanında yatırımların teşvikler ile desteklenmesi önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Sağlık turizmi, Swot analizi, Medikal turizm, Hindistan sağlık turizmi

### Copyright



This work is licensed under  
Creative Commons Attribution 4.0  
International License

<sup>a</sup> onur.sezgin@isikun.edu.tr



<sup>b</sup> nevzat.bilgin@okan.edu.tr



ORCID: 0000-0002-8064-728X

**How to Cite:** Sezgin O, Bilgin N. (2024) A Comparison Study with India to Determine Turkey's Health Tourism Potential and Development Opportunities Health Services Research Journal, 2(1): 45-54.

## Giriş

Dünya’da turizm sektöründen kazanç sağlayan ve bu sektörden elde ettikleri kazançları arttırmak isteyen ülkelerin sayısı gitgide artmaktadır. Bu nedenle, turizm sektöründe dünya genelinde büyük bir rekabetten söz etmek mümkündür. Bu doğrultuda temel turizm dallarıyla birlikte, alternatif turizm alanlarında da büyük bir gelişme ve bu alanlara büyük yatırımlar ve teşvikler ortaya çıkmaktadır. Alternatif turizmin en önemli ve talebi artan dallarının başında sağlık turizmi gelmektedir (Dünya Turizm Örgütü, 2016).

Sağlık turizmi, turistlerin tedavi ya da terapi amaçlı hizmetleri, kendi ülkelerinden daha ucuz ve kaliteli olması ya da kendi ülkelerinde yasak olması gibi nedenler ile diğer dünya ülkelerinden satın almaları ile gerçekleşen bir turizm çeşidi olarak tanımlanabilmektedir. Sağlık turizmi alanında en fazla bu sektörden yararlanan hastaların, gelişmiş ülkelere mensup olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin vatandaşlarının artan maliyetler nedeni ile daha ucuz ve kaliteli sağlık hizmeti almaya yönelik talepleri neticesinde, bu hizmetleri sağlayabilecek başta Asya ülkeleri olmak üzere pek çok sağlık turizminde cazip hale gelen ülke bu pazarda iddialı konuma gelmiştir (Connell, 2006).

Çalışmada, SWOT analizi yöntemi ile Türkiye sağlık turizminin avantaj ve dezavantajlı yönlerini tespit etmek, SWOT analizi ile güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek, oluşabilecek fırsatları ve sağlık turizmi sektörü üzerinde gelecekte bekleyen tehditleri incelemek amaçlanmıştır. Türkiye ile benzer konumda olan ve sağlık turizmi alanında büyük bir atılım içerisinde olan Hindistan sağlık turizmi de eşzamanlı olarak incelenmektedir.

## Genel Bilgiler

### *Sağlık Turizmi ve Çeşitleri*

Medikal turizm ve sağlık turizmi çoğunlukla aynı anlama gelen kavramlar olarak nitelendirilen pek çok yazar olmasına rağmen, temelde medikal turizm sağlık turizminin bileşenlerinden olup, kapsamı itibarıyla sağlık turizminden ayrılmaktadır (Gökdayı & Polat, 2015).

Medikal turizm, sağlık kuruluşları bünyesinde, tıbbi, estetik, cerrahi ya da dış hekimliği hizmeti almak için yapılan uluslararası seyahatler olarak tanımlanabilir. Medikal turizm tıbbi teşhis, tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları ile ulaştırma, otelcilik, mimari, sigortacılık, tanıtım, ekonomi sektörlerini de kapsayan çok yönlü bir ortak çalışmayı gerektirmektedir (Gonzales & Brenzel & Sancho, 2001).

Medikal turizm hizmeti almak amacıyla seyahat eden hastaların almış oldukları tıbbi ve cerrahi hizmetlerin başlıcaları şunlardır; kozmetik cerrahi (göğüs büyütme, yüz gerdirme, liposuction), diş cerrahisi, kardiyoloji ve kardiyak cerrahi (koroner bypass, kalp kapağı değişimi, peruktan koroner anjiyoplasti), ortopedi ve omurga cerrahisi, bariatrik cerrahi (gastrik bypass, laparoskopik gastrik bantlama), organ ve doku nakli ve onkoloji cerrahisi (Horowitz, 2007).

Termal turizm veya kaplıca turizmi, mineralize termal su banyosu, inhalasyon (solunum), çamur banyosu gibi çeşitli türdeki tedavilerin yanı sıra, iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür uygulamalarını kapsayan sağlık turizmi faaliyetidir. Bununla birlikte termal suların eğlence ve rekreasyon amacıyla kullanılması da termal/kaplıca turizm kapsamındaki başlıca aktivitelerdendir (Ovalı Kısa, 2007).

Kaplıca ve termal tesislerde uygulanan hizmetler; kür tedavisi, talassoterpi, hidroterapi, balneoterapi, peloidterapi, klimaterapi ve speleoterapidir (Kılıçarslan, 2019).

Spa ve Wellness turizmini incelediğimizde, medikal turizmden farklı olarak büyük oranda sağlıklı kimselerin gerçekleştirdiği bir sağlık turizmi çeşidi olduğunu görmekteyiz. Medikal turizmde ise spa ve wellness turizminden farklı olarak, çoğunlukla hasta veya belirli bir rahatsızlığı olan kişilerin bu alanda hizmet aldığını görmekteyiz. Spa ve Wellness turizmi, yaşadığı yerden farklı bir bölgeye seyahat ederek önceden belirlediği sağlığı muhafaza edici ya da arttırıcı faaliyetlerin peşinde koşan insanların dahil olduğu bir sağlık turizmi bileşenidir. (Global Spa Summit, 2011).

Engelli turizmi, engelli bireylerinde diğer bireylerle eşit olarak, aynı hakları elde etmesi, görme- duyma-hareket etme gibi ihtiyaçlara doğrudan ulaşması, tüm sosyal etkinliklere, turizm ürünlerine ve hizmetlerine özgürce dâhil olması sürecidir.

Engelli turizmi adına özellikle batı Avrupa ve ABD’de çok sayıda çalışma yapılmakta ve uygun tesisler kurulmaktadır. Son yıllarda diğer ülkelerde de engelli bireyler için daha avantajlı tesislerin sayısı artmaktadır (Darcy & Dickson, 2009).

### *Dünya’da Sağlık Turizminin Durumu ve Önde Gelen Sağlık Turizmi Ülkelerine Yönelik Değerlendirme*

Gelişmiş ülke vatandaşlarının kendi ülkeleri dışında, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde tıbbi hizmet almaya iten 2 temel faktör uluslararası literatürde yer almaktadır. ABD gibi ülkelerin özel ödeme statüsüne sahip sigortalı olan ve evrensel bir sigorta dayanağına sahip olmayan vatandaşları ve benzer durumdaki gelişmiş ülke vatandaşlarının uygun maliyetli sağlık hizmeti arayışı adına uzun mesafeler kat ederek, gelişmekte olan ülkelerin sağlık turizmi hizmetlerinden yararlanma amacı en önemli temel faktör olarak göze çarpmaktadır. Kendi ülkelerindeki karşılanması zor yüksek maliyetler nedeniyle, sağlık hizmeti kalitesi ne durumda olursa olsun sağlık turizmi kapsamında gelişmekte olan ülkelerde sağlık hizmeti almak gelişmiş ülkelerde oldukça yaygın olarak görülmektedir (Mutalib, Ming, Yee, Wong & Soh, 2016).

İkinci önemli temel sağlık turizmi motivasyonu ise Kanada ve birçok Avrupa ülkesi vatandaşlarının kendi ülkelerinde devlet ödemeli bir sigorta sistemine sahip olmasına rağmen uzun bekleme süreleri sebebiyle ülke dışında tedavi olma isteğidir (Mutalib, Ming, Yee, Wong & Soh, 2016).

1970'li yılların başından beri cinsiyet değiştirme operasyonları ile Tayland Asya sağlık turizmi dünyasında adını duyurmaya başlamıştı. Sonraları kozmetik cerrahi alanında da atılım göstererek gelişmekte olan ülkelerin içinde bu alanda öncü ülkelerden biri haline gelmiştir. Malezya yaşanan ekonomik krizle beraber 1998 yılından itibaren yerel halkın özel sağlık hizmetlerini karşılayacak gücü olmamasından dolayı sağlık turizmi alanında gelişme göstermek için atılım yapmıştır. Oldukça kısa bekleme süresi avantajıyla medikal turizm hizmeti vadeden Malezya, sağlık turizmini ekonomik krizden çıkış noktası olarak görmüş ve hükümet bu sektöre yönelik uzun vadeli plan ve stratejileri uygulamaya koymuştur (Kılıçarslan, 2019).

Singapur da söz konusu pastadan pay alabilmek ve Tayland ve Malezya ile rekabet edebilmek adına havaalanlarına tanıtım stantları kurmuş, el ilanları bastırılmış ve Tayland'a seyahat eden batılı turistlere yönelik ülkesinin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini arttırmıştır.

Hindistan ise çağdaş tıp hizmetlerini iyi eğitilmiş personel, çok sayıda İngilizce konuşabilen hekim ve sağlık çalışanı, minimum fiyat avantajının yanı sıra geleneksel ayurveda terapisinden coroner bypass ve kozmetik cerrahiye çok geniş bir skalada sağlık hizmeti sunma avantajını ön plana çıkarmıştır. Sağlık turizminde küresel çapta lider ülkeler olan Asya ülkelerinin yanı sıra Güney Afrika, turizm sektöründe bugüne kadar söz sahibi olmamış olan Letonya, Litvanya, Belarus ve Kosta Rika vb. ülkelerde sağlık turizmine yönelik atılımlarda bulunmaktadır (Dünya Turizm Örgütü, 2016).

## Materyal ve Metot

Araştırmanın temel amacı Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyelini ve gelişme olanaklarını belirlemeye çalışmaktır. Bunun için ulusal ve uluslararası verilerden faydalanılarak sağlık turizminde önde gelen ülkelere birisi olan Hindistan ile Türkiye'deki durum karşılaştırılmıştır. İlk olarak swot analizi yöntemi ile Türkiye ve Hindistan sağlık turizminin mevcut durumu, geleceğe yönelik fırsatları, güçlü ve zayıf yönleri, ülkelerin turizm çeşitlendirmeleri ve alternatif turizm olanakları karşılaştırılmıştır. Sonrasında her iki ülkenin sağlık turizmi verileri analiz edilerek, medikal operasyon fiyatları, akrediteye sahip sağlık kuruluşu sayısı ve gelen uluslararası hasta sayısı sağlık turizmi çerçevesinde Tablolara haline getirilerek özetlenmiştir.

## Bulgular

### Türkiye'de Sağlık Turizminin Mevcut Durumu ve Swot Analizi

Türkiye sağlık sektöründe faaliyet gösteren özel kurumlar medikal turizmde öncü rol oynamaktadır. Sağlık sunumunda en büyük paya kamu sektörü sahip olmasına rağmen, uluslararası hastaların seçimi büyük oranda özel hastanelerdir. Medikal turizm hizmetlerinin %92'sini özel sektör sunarken, %8'ini kamu kuruluşları temin etmektedir (Sülkü, 2017).

Sağlık turizmi alanında yer alan özel hastaneler "Uluslararası Hasta Merkezi" adı altında, sağlık turistlerine yönelik hizmet veren birimler oluşturmaya başlamışlardır. Bu birimlerde çeşitli ülkelere anadil düzeyinde farklı diller konuşan sağlık personelleri görev yapmakta, İngilizce de ortak lisan olarak kullanılmaktadır (Kılınc, 2017).

Yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye tatil amaçlı giden turistlerin, bu eylem sırasında acil ya da planlı olmayan sağlık hizmeti alması, turistlerin sağlığına kapsamına girmektedir. Özellikle tatil amaçlı Türkiye'de bulunan turistlerin çeşitli sağlık sorunları nedeniyle sağlık kuruluşlarından aldığı bu tür hizmetler bu kapsama girmektedir. Sağlık Bakanlığı ülkelerle yaptığı ikili anlaşmalarla ülkemize yabancı hasta getirmekte olup, bu hastaların tedavileri Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. İkili anlaşmalarla gelen hastalar genellikle Kamu ve Üniversite hastanelerinde hizmet almaktadırlar. Türkiye'nin Afganistan, Yemen, Sudan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kosova ve Azerbaycan ile ikili anlaşmaları vardır (Ergen, 2018).

Türkiye'nin imzalamış olduğu Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri kapsamında, çeşitli ülkelerin sosyal güvenlik kurumlarıyla yapılan anlaşmalarla da hastalar Türkiye'ye getirilip, hizmet verilmektedir. Anlaşma yapılan ülkelerin vatandaşları ile yurt dışında diaspora statüsünde bulunan Türk vatandaşları da bu kapsamda hizmet almaktadırlar. Yurtdışından gelen bu hastaların tedavi masrafları ilgili sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanmakta, daha sonra sözleşme koşullarına göre hastaların sosyal güvenlik kurumlarından bu ücretler tahsil edilmektedir (Ergen, 2018).

Sağlık turizminde öncü ülkelere birisi olma fırsatına sahip olan Türkiye, sahip olduğu doğal kaynaklar ile dünya genelinde dikkat çekerken, medikal turizmde de söz sahibi olma yolunda gelişimini sürdürmektedir. Türkiye kullanılabilir termal kaynakları bakımından Avrupa'da ilk, dünyada yedinci sırada yer almaktadır (T.C Sağlık Bakanlığı, 2013).

Sağlık turizmi kapsamında Türkiye'yi tercih eden uluslararası hastaların tercih sebeplerine göz atarsak (Kılınc, 2017).

- Coğrafi komşuluk ve akrabalık bağı ile sıkı ilişkiler içinde olunan ülkeler (Rusya, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Balkan ülkeleri, Orta doğu ülkelerinden yakın olanlar ile Türk nüfusun yoğun olduğu Almanya, Fransa v.b. Avrupa ülkelerinden gelenler),
- Sağlık hizmetlerinin daha yüksek maliyete sahip olduğu ülkeler (Batı Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada),
- Sağlık hizmeti almak adına uzun bekleme süresine sahip ülkeler (Almanya, ABD, Avusturya, İngiltere v.b.),
- Altyapı ve sağlık çalışanlarının yetersizliği ile gelişmekte olan komşu ülkeler (Etiyopya, Cibuti, Irak, Balkan ülkeleri, Türk Cumhuriyetler),
- Sağlık sigortacılığında kapsanan veya sınırlı kapsanan ülkeler (Fransa, Almanya ve İrlanda'da kapsanan dış hastalıkları gibi),
- Amerika'daki yüksek maliyetlerden dolayı sigortasız insanların ülkemizi tercih etmesi.

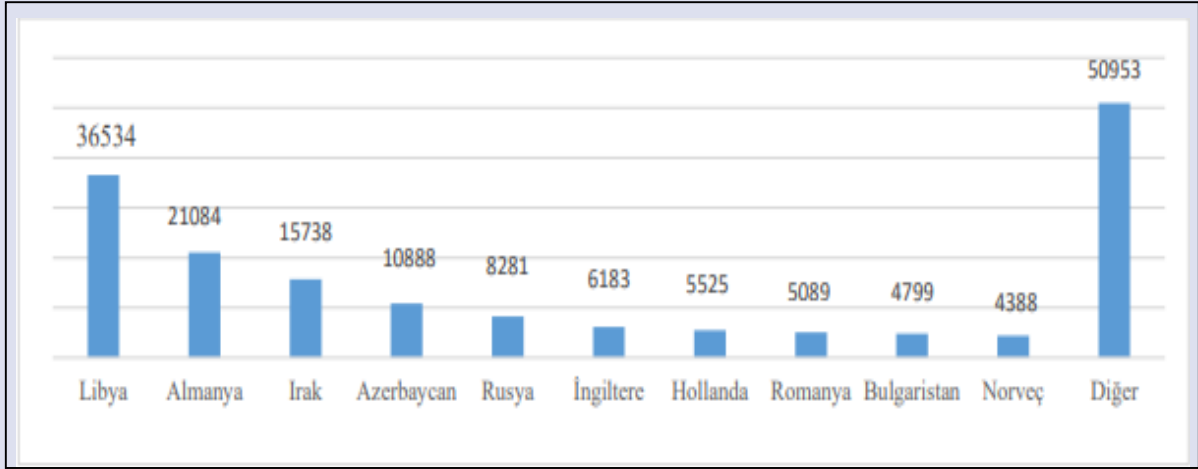
**Tablo 1.** Türkiye'ye Gelen Uluslararası Hasta Sayısı (2015-2020)

Dönem	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Çeyrek	1.059.205	107.932	115.082	116.640	170.642	143.266
2. Çeyrek	93.222	90.262	103.275	157.422	193.496	0
3. Çeyrek	50.473	69.950	96.901	115.070	129.326	100.056
4. Çeyrek	110.560	109.238	118.034	162.616	168.624	144.828
<b>Toplam</b>	<b>360.180</b>	<b>370.384</b>	<b>433.292</b>	<b>551.748</b>	<b>662.087</b>	<b>388.150</b>

Kaynak: Kurçer ve Civelek, 2022

**Şekil 1.** Yıllara Göre Uluslararası Hasta Sayıları

Kaynak: Can, 2019 (2018 yılı ilk 6 aylık verilerdir.)

**Şekil 2.** Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye'ye Gelen Hasta Dağılımı (İlk 10 Ülke)

Kaynak: Akbolat ve Deniz, 2017

Tablo 1'de, yıllar itibarıyla sağlık turisti sayısı gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde 2015 ile 2019 yılları arasında sağlık turizmi amaçlı gelen turist sayısında artış gözlemlenmektedir.

Pandemi sürecinde gelen sağlık turisti sayısında azalma gözükse bile 2020 yılında 338 bin 150 kişi Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

2009 yılı 662.087 sağlık turisti sayısı ile en çok ziyaretçi çeken yıldır. Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'ye sağlık turizmi amacıyla gelen turistlerin en az sağlık turizmi aldığı dönem hizmetler yılının 3. çeyreği, Temmuz-Eylül ayları arasındaki dönemdir olduğunu bu verilere

dayanarak söylemek mümkündür (Kurçer ve Civelek, 2022).

Sağlık turizmi mevsimsel özellikler taşımasının yanı sıra kitle turizmine alternatif olabilecek bir alternatif turizm çeşididir ve Türkiye'de önemli bir gelir kaynağıdır.

Türkiye'de birçok hastanede onkolojik tedaviler, kardiyovasküler cerrahi, beyin cerrahisi, ortopedi, göz ve diş tedavileri, pediatrik cerrahi, estetik cerrahi hizmetleri ileri seviye teknoloji ile verilmektedir. Bu tedavilere ek olarak, cyberknife, robotik cerrahi, MR, kemik iliği ve organ nakli işlemleri yapılabilmektedir. Sağlık turizmi daire başkanlığı bünyesinde 7/24 hizmet veren Arapça, İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde tercüme hizmeti

verilmektedir. Acil durumlarda 112, şikâyet durumlarında ise 184 numaralı hatlardan tıbbi tercüman desteği ile uluslararası hastalara hizmet verilmektedir (Yeğinboy, Sayın, 2017).

Sağlık turizmi kapsamında Türkiye'ye gelen ilk 10 ülke vatandaşlarına baktığımız zaman iç savaş etkisi ve her iki ülkenin kültürel yakınlığı sebebiyle Libyalı hastaların ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada yer alan Almanya'dan gelen sağlık turistlerinin nedeni ise ülkede yaşayan çok sayıda Türk kökenli insan ve Almanya'nın turizm açısından Türkiye'nin önemli bir ülke olması gösterilebilir (Akbolat ve Deniz, 2017).

Türkiye sağlık turizmi SWOT analizine göre (Kılıçarslan, 2019, Tontuş, 2016);

#### Güçlü Yönler:

- Türkiye'nin sağlık turizm alanında önde gelen avantajlarından biri tüm sağlık turizmi çalışmalarını koordine edecek bir yapının kurulmuş ve bu doğrultuda bir devlet politikası geliştirilmiş olmasıdır,
- THY gibi dünyanın birçok noktasına uçabilen büyük bir havayolu şirketine sahip olması,
- JCI akrediteli çok sayıda sağlık merkezine sahip olması,
- Hem sağlık hem de medikal turizmin bir arada yapılabilmesi adına Türkiye'nin sahip olduğu çok sayıda doğal termal kaynak ve etrafında bulunan tesisler,
- Türkiye'nin çevresinde bulunan 3 saatlik uçuş mesafesi ile 1 milyar insana ulaşabilecek bir konumda olması,
- Ülkemizin 4 mevsime yayılan uygun iklimi,
- Türkiye'deki sağlık hizmetlerinin gelişmiş ülkelere göre daha ucuz olması,
- Hekimlik başta olmak üzere uzmanlaşmış sağlık personelinin varlığı.

#### Zayıf Yönler:

- Mevzuat ve karmaşık bürokrasi,
- Sağlık sektöründe yabancı dil bilen personelin azlığı,
- Bazı ülkelerde Türkiye'nin var olan olumsuz imajı,
- Akreditasyon çabası göstermeyen kamu hastaneleri,
- Pazarlama strateji ve araştırmalarına gereken önemin verilmemesi,
- Yurt dışı sigorta şirketleri ile olan koordinasyon eksikliği.

#### Fırsatlar:

- Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere çok sayıda Türk vatandaşının farklı ülkelerde yaşaması ve Türkiye ile olan bağlarının devam etmesi sonucu, diaspora da denilen yurtdışındaki bu Türk nüfusunun sağlık hizmeti almak adına Türkiye'ye gelmesi,
- Türkiye'nin zengin termal kaynaklarının aynı zamanda sağlık tesisi olarak da kullanılabilme kapasitesi,
- Gelişmiş ülkelerdeki yaşlı nüfus,
- Orta Doğu coğrafyası ile olan kültürel ve tarihsel yakınlık nedeniyle tercih edilir ülke olmak,

- Gelişmiş ülkelerdeki sağlık hizmetlerine ulaşımında var olan uzun bekleme süreleri,
- Nitelikli sağlık personeline sahip olma,
- Sağlık sektörüne yapılan yeni yatırımlar.

#### Tehditler:

- Türkiye'de alınan sağlık hizmeti sonrası ortaya çıkabilecek komplikasyonlar ve gereken bakım hizmetinin hasta ülkesine döndükten sonra yerel sağlık görevlileri ile giderilmesi gerektiğinden oluşabilecek sorunlar,
- Yurtdışından gelen hastalar yoluyla Türkiye florasında görülmeyen bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkma ihtimali,
- Sağlık turizmi kapsamında gelen yabancı hastaların getirdiği gelirin yüksek olması sebebiyle, sağlık kuruluşlarının önceliği sağlık turistlerine verip, yurtiçi hastalara verilen hizmet kalitesini düşürmesi,
- Nitelikli hekim ve sağlık personelinin cazip kazançlar sebebiyle kamudan daha fazla kazanabilecekleri özel sektör sağlık kuruluşlarını tercih etmesi,
- Kontrolsüz uygulanan fiyat politikaları nedeniyle sağlık hizmeti maliyetlerinin artması ve bu durumun yurtiçi hastalar adına ortaya çıkardığı sorunlar.

#### Hindistan'da Sağlık Turizminin Mevcut Durumu ve Swot Analizi

Hindistan'da sağlık hizmetleri sunumunda özel sektör, hastanelerin tüm ülke hastanelerinin

%58'ini, toplam yatak kapasitesinin %29'unu ve tüm hekimlerin %81'ini kapsamaktadır (PM-JAY).

1980'li yıllarda yükselen liberal politikalar neticesinde Hindistan sağlık sektörü özel sektör teşebbüslerine açılmış ve milli gelirden olmasa muhtemel artışlar düşünülerek özel sektörün önündeki engeller kaldırılarak teşvikler başlamıştır (Sunita, İmrana, 2010).

Sağlık turizmi Hindistan'ın dünya çapında başarılı olduğu bilgi teknolojisi alanından sonra başarı sağlamaya aday ikinci sektörü konumuna gelmektedir (Hutchinson, 2005).

Yapılan çalışmalarda ortaya çıkan bazı sonuçlara göre Hindistan'da gerçekleştirilen medikal hizmetler batılı ülkelere göre ortalama 1/5 ila 1/8 arası oranlarda daha uygun fiyatlara yapılabilmektedir. Kardiyolojik bir operasyon Hindistan'da 3.000 ila 6.000 dolar arasında yapılabilmekteyken, bu işlem Singapur'da yaklaşık 30.000 dolar, ABD'de ise 40.000 ila 60.000 dolar arasında yapılmaktadır (Mutalib, Ming, Yee, Wong, Soh, 2016).

Tablo 2'ye göre Hindistan, ülke dışında yaşayan Hintliler, komşu ülkelere gelen sağlık turistleri ve gelişmiş ülkelere gelen sağlık turistleri olmak üzere oldukça geniş bir havuzdan sağlık turisti çekmektedir.



**Tablo 2.** Hindistan Sağlık Turizminden Yararlanan Sağlık Turisti Profili

	Açıklama	Ülkeler	Talep Koşulları
I	Ülke dışında yaşayan Hintliler	Dünya genelinde yaşayan 20 milyon Hintli	Ülke dışında yaşayan vatandaşların hem kendi ülkelerine tatil hem de kendi ülkelerinin düşük maliyetli sağlık hizmetlerinden yararlanması
II	Gelişmekte olan ülkelere gelen hastalar	Nepal, Burma, Bangladeş, Afrika Ülkeleri, Ortadoğu Ülkeleri, Latin Amerika	Uygun fiyatlı kaliteli sağlık hizmeti
III	Gelişmiş ülkelere gelen hastalar	ABD, İngiltere, Kanada	Hastaların kendi ülkelerindeki uzun bekleme süreleri ve yüksek maliyetli sağlık hizmetleri nedeniyle

Hindistan 1,5 milyara yaklaşan nüfusunun büyük bir kısmının temel hijyen şartlarını dahi yerine getirememesiyle ilgili kötü bir imaja sahip olsa da birçok uzman tarafından sağlık turistlerine yönelik oldukça uygun maliyetli ve yüksek kalitede sunduğu sağlık hizmetleri ile Tayland'dan sonra ikinci büyük sağlık turizmi ülkesi olarak kabul görmeye başlamıştır (Nicolaides, 2011).

Hindistan'ın sağlık turizminde sahip olduğu avantajlar nedeniyle, bu sektöre geç katılan bir ülke olmasına rağmen gelen sağlık turisti sayısında her yıl %30 oranında bir artış gözlemlenmektedir (Hutchinson, 2005).

Birçok sigorta imkânı olmayan ya da ülkesindeki sağlık hizmetleri maliyetlerini karşılayamayan sınırlı bütçeye sahip uluslararası hasta ile dişilik, kemik iliği nakli, kardiyoloji ve onkoloji gibi detaylı uzmanlık gerektiren tıbbi tedavileri almak için Hindistan'ı tercih eden sağlık turistleri, Hindistan'ın son teknoloji tıbbi teşhis donanımlarına sahip sağlık kuruluşlarının sunduğu ön hizmetlerden de yararlanmaktadırlar (Devon, 2007).

Sağlık turizminden 2012 yılında 2 milyar dolar, 2015 yılında ise 5 milyar dolar kazanan Hindistan, 2019 yılı itibarı ile 10 milyar dolardan fazla bir kazanç elde etmeyi planlamaktadır. Hindistan ekonomisi için büyük bir ivme olan sağlık turizmi kazancının geliştirilmesine yönelik olarak MDA isimli kuruluş JCI ve NABH akreditasyonuna sahip sağlık merkezlerinin sayısını arttırmak adına çalışmalarını sürdürmektedir (IBEF, 2017).

Sınır Ötesi Hastalar adlı kuruluşun raporuna göre her yıl 11 milyonun üzerinde hasta sağlık hizmeti almak için ülke dışına gitmektedir (Yamasaki, Fujiwara, 2016).

Hindistan medikal turizm kapsamında hizmet verdiği batılı sağlık turisti kadar komşu ülkelere ve Arap coğrafyasından da sağlık turisti çekmektedir. 11 Eylül saldırılarından sonra oldukça zorlaşan ABD vizesi nedeni ile 3. Dünya ülkelerinden çok sayıda hasta rotasını Hindistan'a çevirmiştir. Kültürel yakınlığa sahip ve oldukça kalabalık nüfusa sahip olan Bangladeş ve Pakistan gibi ülkelerin yanı sıra pek çok Ortadoğu Arap ülkesi vatandaşı da Hindistan'da tedavi olmaktadır. Hekim kalitesinin ABD ve İngiltere'deki meslektaşlarından çoğu zaman daha yüksek olması, son teknolojiye sahip donanımları ile hizmet veren hastane yapısı ve Hindistan genelinde ırk ayrımcılığının olmaması Hindistan'ı sağlık turistleri için büyük bir cazibe merkezi haline getirmektedir (Sunita, Imrana, 2010).

Dünya üzerindeki en revaçta sağlık ülkesi olma yolunda liderliğe oynayan Hindistan 90'lı yılların ortasında

başlatılan liberalleşme sayesinde özel sektör sağlık hizmetlerinde büyük atılımlar yaparak büyük hastane zincirleri kurulmasını teşvik etmiştir. Bu doğrultuda teknoloji ithali ile hastane altyapılarının batı standartlarına ulaşması sağlanmıştır. Bilgi teknolojisi alanında büyük potansiyele ve şöhrete sahip olan ülke, bu avantajını sağlık hizmetleri sektörüne de entegre edebilmiştir. Gelişen teknolojik olanaklarla beraber hekim maaşlarının yükseltilmesi, çok sayıda Hintli hekimin ülkelerine gönüllü olarak dönerek, kendi hastanelerinde çalışmasına imkân vermiştir. Büyük çaplı birleşik zincir hastaneler çok sayıda çevirmen istihdam ederek, uluslararası sağlık turistlerine yönelik hizmet şartların en üst seviyeye çıkarmışlardır (Dünya Turizm Örgütü, 2016).

Hindistan sağlık turizmi SWOT analizine göre (Maini, 2013);

#### Güçlü Yönler:

- Hintli hekimler dünya çapında kabul gören standartlara göre eğitim ve yetenek açısından en donanımlı hekim grubu olarak değerlendirilmektedir,
- Tıbbi teknoloji, malzeme ve altyapı olanaklarının dünya standartları ile başa baş durumda olması,
- Ülkenin uzun bir geçmişe dayanan İngiliz sömürgeciliği tarihi nedeniyle, ülke de akıcı derecede İngilizce konuşan insan oranı çok yüksektir. Bu durum da sağlık sektöründe ülkenin cazibe merkezi olmasının önde gelen nedenlerindedir,
- Oldukça iyi bir tıp eğitimi kapasitesine sahip olan ülke her yıl yaklaşık olarak 30.000 hekim ve hemşire yetiştirmektedir. İyi yetişmiş bu sağlık ordusu, büyüyen sağlık turizmi pazarının faaliyetlerini genişleterek başarılı olmasına katkı sağlamaktadır,
- AYUSH adlı kuruluşun denetiminde sürdürülen ayurveda, yoga, siddha, unani vb. geleneksel Hint terapileri de sağlık turistlerinin ülkeyi tercih etmesindeki önemli sebeplerdendir.

#### Zayıf Yönler:

- 2011 yılında 63 olan, 2019 yılında ise sayısı 350'ye çıkan NABH akrediteli hastane sayısı 23.582 olan toplam hastane sayısı içinde düşük bir orandadır. Bu durumda gelişmiş ülke standartları ile rekabet açısından olumsuzluk yaratmaktadır,
- Tıbbi tedavi ve operasyon fiyatları oldukça makul seviyede olmasına rağmen, dünyanın her bölgesinden sağlık turisti çeken Hindistan'da konaklama maliyetleri, üçüncü dünya ülkelerinden gelen hasta ve

hasta yakınları için kısıtlayıcı bir durum yaratabilmektedir,

- İngilizce konuşulan gelişmiş ülkelerden gelen hasta sayısından daha fazla İngilizce konuşulmayan ülkelerden sağlık turisti çeken Hindistan, bu ülke vatandaşlarına yönelik yerel dil konuşan tercüman sayısında sıkıntı yaşamaktadır,
- Sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren farklı sektör temsilcileri arasında bulunan eksik koordinasyon. Örneğin havacılık firmaları, oteller ve hastaneler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.

#### Fırsatlar:

- Sağlık hizmetleri maliyetlerinin gelişmiş batılı ülkelerde yüksek seviyelerde seyretmesi Hindistan sağlık turizmi sektörü için eşsiz bir fırsat oluşturmaktadır. 3. dünya ülkelerinde bulunan hastalar, kendi ülkelerinde gereken tıbbi tedavi olanaklarına ulaşamadığından, uluslararası sağlık turizmine dâhil olan ikinci grubu oluşturmaktadır. Batılı ülkelerin oldukça yüksek seyreden tıbbi tedavi fiyatları nedeniyle, aynı kalitede sağlık hizmetini çok daha düşük fiyatlarla sunan Hindistan için en önemli fırsatlardan biridir,
- Büyük nüfusa sahip Asya ülkelerinin birçoğunda sağlık hizmetlerinin kalitesi oldukça düşüktür. Bu nedenle kısa uçuş mesafesi ve kültürel yakınlık sebebiyle Hindistan tercih edilen bir sağlık merkezidir.
- Afrika ülkeleri ve Arap ülkelerinin vatandaşları da herhangi bir ırksal ya da etnik ayrımcılık yaşamadığından dolayı Hindistan'ı tercih etmektedirler.
- ABD başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede sigorta şirketleri, hizmet alımı sigortalının kendi ülkesinde olduğu durumda karşılanacak sağlık hizmetinin büyük maliyetlere ulaştığından, Hindistan'daki uluslararası hastanelerle anlaşmalar yaparak, müşterilerini Hindistan'a yönlendirmektedirler.

#### Tehditler:

- Tayland, Malezya, Singapur ve Hindistan Asya kıtasındaki en önde gelen sağlık turizmi ülkeleridir. Tayland kozmetik cerrahi alanında lider ülke konumundadır. Singapur ve Hindistan ise uzmanlık gerektiren cerrahi operasyonlarda önde gelen ülkelerdendir. Hindistan adına en önde gelen tehdit, aynı coğrafyada bulunan önde gelen sağlık turizmi ülkeleri ile olan rekabettir.

- Hindistan hükümetinin çıkardığı yasa ile uygulamaya konulan medikal vize (M Vize) nedeniyle, birçoğu turist vizesi olarak ülkeye gelen ve 3. Dünya ülkelerinden olan sağlık turistlerinin sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Turist vizesine göre daha pahalı olan medikal vize, aynı zamanda her biri en az 2 ay arayla olmak şartıyla yılda 3 kere ülkeye giriş hakkı tanımaktadır. Örneğin medikal vize ile Hindistan'a gelen ve tedavi olup ülkesine dönen hasta, acil bir durum sebebiyle olsa dahi tekrar Hindistan'ı gelip tedavisine devam etmek için en az 2 ay beklemek durumunda kalmaktadır.
- Olumlu yönde birçok altyapı yatırımı devam etmesine rağmen Hindistan geneline henüz tam olarak yayılamayan sağlık altyapısı eksikliği de ülke adına sağlık turizminde bulunan önde gelen tehditlerdendir.

#### Türkiye ve Hindistan'da JCI Akrediteli Sağlık Kuruluşları ve Medikal Operasyon Fiyatları

Medikal turizm sektöründe oldukça dikkat çekici bir noktaya ulaşan Hindistan'a göre, bu alanda potansiyele sahip Türkiye henüz istenen seviyede bir medikal turizm ülkesi olabilmiş değildir. Bunun yanında alternatif turizm alanında dünyanın farklı bölgelerinden sağlık turisti çekme potansiyeli olan Hindistan'a karşılık Türkiye güçlü olduğu termal turizm alanında yeteri kadar uluslararası sağlık turistine hizmet verememektedir.

Her iki ülke de öncelikle yakın coğrafyadan sağlık turistlerini ülkelerine çekerken, Türkiye Hindistan'ın aksine gelişmiş ülkelere yeteri kadar sağlık turisti çekememektedir.

İki ülkenin de sağlık turizmi kapsamında hizmet sağlayıcı olarak özel sektör paydaşlarının lider olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te Türkiye ve Hindistan'daki medikal operasyonların karşılaştırılması verilmiştir. Maliyet avantajı olarak Hindistan daha uygun fiyatlara sahip olmasına rağmen her iki ülke arasında ciddi fiyat farklılıkları görülmemektedir ve gelişmiş ülke medikal operasyon fiyatlarına göre daha düşük seviyededir.

Tablo 4'te Türkiye ve Hindistan'daki JCI akrediteli sağlık kuruluşu sayısı gösterilmektedir. 2019 yılı itibarı ile Hindistan'da 38, Türkiye'de ise 49 sağlık kuruluşu JCI akreditasyonuna sahiptir.

**Tablo 3. Türkiye ve Hindistan Ortalama Medikal Operasyon Fiyat Karşılaştırması (2019)**

Medikal Operasyon	Türkiye (\$)	Hindistan (\$)
Koroner Arter Bypass Operasyonu	16.500	14.400
Kalp Kapağı Değişimi	17.500	11.900
Kalça Protezi Ameliyatı	10.750	9.000
Diz Replasmanı	11.000	8.500
Omurga Füzyonu	13.500	9.500
Gastrik Bypass	6.800	9.500
Diş İmplantı	790	7.200
Yüz Gerdirme	5.400	3.500

**Tablo 4.** Türkiye ve Hindistan'daki JCI Akrediteli Sağlık Kuruluşu Sayısı (2017)

Ülke	JCI
Türkiye	49
Hindistan	38

### Tartışma ve Sonuç

Dünya genelinde sağlık turizmi sektörü içinde bulunduğumuz yüzyılda büyük bir ilerleme göstermiştir. Sağlık turizmine olan talep hızla artmış, buna karşılık artan bu talebe cevap vermek ve sağlık turizmi alanında söz sahibi olmak isteyen ülkelerin yatırımları çoğalmıştır. Ülkemizde sağlık turizmi sektöründe potansiyeli olan diğer ülkeler gibi bu sektöre yatırım ve teşvikleri arttırarak uluslararası sağlık turizmi alanında pastadan daha büyük bir pay alma amacındadır. Ülkeler yeni bir turizm politikası belirlerken güçlü oldukları alternatif turizm sektörlerinde yenilikçi faaliyetler yaratması ve bu turizm sektöründeki faaliyetlerini tüm yıla ve ülke geneline yayması artan rekabet koşullarında ülkeleri bir adım öne çıkarabilecek unsurlardandır. Sağlık turizmi pastasından pay almak isteyen çok sayıda rakip ülkeyle rekabet edebilmek için mevcut dinamiklerini yükseltmesi ve sağlık turizmi hizmetini ülke geneline tüm yıl boyunca yayabilmesi halinde Türkiye, sağlık turizminde sahip olduğu büyük potansiyelini daha verimli kullanabilir.

Çalışmada uygulanan SWOT analizi yönteminde hedef; tüm etkenler dikkate alınarak, güçlü yönler ve fırsatlardan en iyi şekilde istifade edecek, tehditler ve zayıf yönlerin etkisini en düşük seviyeye indirecek strateji ve planlamalar geliştirmektir.

Hindistan'da sağlık turizmi gelirleri son yıllarda büyük artış gösterme eğilimindedir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında, özel sektör sağlık sunucularının devlet tarafından desteklenmesi ve sektörün, ülke için önemli bir gelir kaynağı yaratmasından dolayı yatırımların ağırlıklı olarak sağlık turizmi alanında yoğunlaştırılmasıdır. Hindistan sağlık turizmi hizmet sağlayıcılarının sunmuş olduğu kaliteli hizmet, ileri teknoloji sağlık altyapı ve malzeme olanakları ile hekim kalitesi, ülkenin dünyanın önde gelen sağlık turizmi ülkelerinin başında gelmesine sebep olmuştur.

Medikal turizm sektöründe öncü olduğu kadar, geleneksel ve alternatif tıp sektörlerinde de oldukça önemli yatırımlar ve güçlü organizasyonlar ile dünya üzerinde önemli bir ülke haline gelen Hindistan, 2012 yılında elde ettiği 2 milyar dolarlık gelirini, 2019 yılında 10 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir.

Asya ekonomik krizinden çıkışta sağlık turizmini öncü ekonomik model alan Malezya sağlık turizminin gelişimi de Hindistan ve diğer bazı Asya ülkelerine örnek olmuştur.

Avrupa ülkeleri ve ABD'de sağlık hizmeti sunumu pahalıdır. Batı toplumlarında nüfusun giderek yaşlanması sağlık hizmetlerine olan talebi yükseltmektedir. Sağlık hizmetleri sunumunda özel sigortaların ve cepten ödeme yoluyla sağlık hizmeti almanın yaygın olduğu ülkelerde, maliyetler giderek karşılanması zor seviyeye gelmektedir.

Türkiye sağlık turizmini kendi şartları içinde değerlendirdiğimizde, coğrafi konumu, iklim avantajları,

doğal güzellikleri ve diğer turizm türlerinin de aynı anda yapılabilme olanağı ile oldukça avantajlı bir konumdadır diyebiliriz. Ülkemizdeki işgücü maliyetlerinin düşük olması, Türk lirasının diğer ülke para birimleri karşısındaki değeri göz önüne alındığında, sağlık hizmeti sunumu oldukça uygun maliyetli bir yapıda gerçekleşmektedir.

Türkiye'de sağlık turizminin eksiklikleri Hindistan'a göre farklı boyutlarda görülmektedir. Reklam, tanıtım ve sigorta şirketleri ile olan iş birliği konularında ülkemiz, Hindistan'dan daha geride kalmıştır. Hindistan birçok batılı ülke ve Afrika ülkesi ile geniş çaplı anlaşmalar yapmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki çabaları yeterli düzeyde değildir. Uluslararası fuar ve toplantılara katılım, yabancı hekimlerle iş birliği gibi önemli konularda Türkiye, Hindistan'ın gerisinde kalmaktadır.

Yabancı dil bilen sağlık çalışanı eksikliği her iki ülke arasındaki önemli farklardan biridir. Hekim kalitesinin Türkiye tarafından tanıtılmaması sonucu, dünya genelinde büyük şöhrete sahip Hindistan hekimleri gibi sağlık turistlerinin tercihlerini etkilemede ülkemizi yetersiz bırakmaktadır.

Küresel standartlarda akreditasyon standartlarına sahip olunan hastane sayısında Türkiye 49 JCI belgeli hastane ile Hindistan'ın önünde yer almasına rağmen, 38 JCI belgeli Hindistan kendi akreditasyon sistemini uygulamaya koyarak, 350 hastanesinde bu belgeyi hizmete sokmuştur. Ulusal bir akredite sistemi olmasına rağmen uygulanan bu akreditasyon süreci, yabancı sağlık turistlerinin tercihlerinde olumlu etki göstermektedir.

Türkiye, ekonomik büyümesine katkı sağlayacak olan sağlık turizmi alanında sahip olduğu kültürel, tarihi ve coğrafi avantajlarının yanı sıra insan kaynağı ve teknolojik gelişim ile de elinde var olan avantajlarını geliştirme imkânına sahiptir.

Hindistan ile benzer bir potansiyele sahip olan ve dünya sağlık turizmi ülkeleri içinde zirveye oynamaya aday olan Türkiye'nin mevcut sağlık yapısı, sağlık turizmi bileşenlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile her iki ülkenin önünde bulunan fırsatlar ve tehditler ortaya konulmuştur. Sağlık turizmini oluşturan bileşenlerden Hindistan ve Türkiye'nin sahip olduğu sektörlerdeki durumları ve gelişme potansiyelleri ile sağlık turizminin amiral gemisi olan medikal turizm sektöründe hizmet veren hastane ve sağlık kuruluşlarının arzu edilen kaliteye ulaşması ve beklentileri karşılayabilmesi için bu alanlardaki sorunlar tespit edilmeli ve çözüm olanakları uygulanmalıdır.

Ülkemiz termal turizm alanında yüksek potansiyel ve çok çeşitli bir kullanım alanına sahiptir. Zindelik ve iyileşme kavramlarının birlikte değerlendirilmesi durumunda, Türkiye hem sağlık hem de turizm alanında büyük bir hizmet sağlayıcı haline gelebilir. Bunun yanında ülkemiz sahip olduğu çok sayıda jeotermal kaynağa rağmen, termal turizm sektöründe istenen seviyede değeri düşmektedir. Yönetimsel zaafaların yanı sıra reklam,



tanıtım ve uygulamada görülen yetersizlikler, termal turizmin ülkemizdeki büyük potansiyeline rağmen lider ülkeler arasına henüz girememesine neden olmaktadır.

Termal turizmde Türkiye'nin uygulamaya koyduğu tedbirler ağırlıklı olarak yerel pazara yöneliktir. Türk hamamı konsepti dünya genelinde bilinir bir marka olmakla beraber, dış turizme yönelik olarak yeterince değerlendirilememektedir. Türk hamamı ve diğer şifalı su kaynaklarımızın tesis eksikliği, yetersiz altyapısı, yasal düzenlemelerdeki noksanlıklar ve personel eğitimi eksikliği önemli bir potansiyele sahip ülkemizde termal turizmin öncelikle ele alınması gereken sorunlarıdır. Son olarak, termal turizmin gelişimi için yapılması gerekenler ülke politikasının bir parçası olarak değerlendirilip uygulamaya konulmalıdır.

ABD'de 130.000 dolar, İngiltere'de 27.000 dolar olan koroner by-pass ameliyatı Türkiye'de

15.000 dolar, Hindistan'da ise yaklaşık 9.000 civarındadır. Diğer tüm bahsettiğimiz avantajlara rağmen, maliyetlerdeki bu büyük farklar, sağlık turizmi alanındaki temel belirleyici faktördür.

Sağlık turizminin gelişiminde fiyat avantajı ile hizmet kalitesi önde gelen unsurlardandır. Türkiye dünya üzerinde sağlık turizmi hizmeti sunan ülkeler arasında yüksek hizmet kalitesini en avantajlı fiyatlar ile sağlık hizmeti sunmada önde gelen ülkelerden biridir.

Türkiye'de sağlık turizminin eksiklikleri Hindistan'a göre farklı boyutlarda görülmektedir. Reklam, tanıtım ve sigorta şirketleri ile olan iş birliği konularında ülkemiz, Hindistan'dan daha geride kalmıştır. Hindistan birçok batılı ülke ve Afrika ülkesi ile geniş çaplı anlaşmalar yapmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki çabaları yeterli düzeyde değildir. Uluslararası fuar ve toplantılara katılım, yabancı hekimlerle iş birliği gibi önemli konularda Türkiye, Hindistan'ın gerisinde kalmaktadır.

Yabancı dil bilen sağlık çalışanı eksikliği her iki ülke arasındaki önemli farklardan biridir. Hekim kalitesinin Türkiye tarafından tanıtılamaması sonucu, dünya genelinde büyük şöhrete sahip Hindistan hekimleri gibi sağlık turistlerinin tercihlerini etkilemede ülkemizi yetersiz bırakmaktadır.

Küresel standartlarda akreditasyon standartlarına sahip olunan hastane sayısında Türkiye 49 JCI belgeli hastane ile Hindistan'ın önünde yer almasına rağmen, 38 JCI belgeli Hindistan kendi akreditasyon sistemini uygulamaya koyarak, 350 hastanesinde bu belgeyi hizmete sokmuştur. Ulusal bir akredite sistemi olmasına rağmen uygulanan bu akreditasyon süreci, yabancı sağlık turistlerinin tercihlerinde olumlu etki göstermektedir.

Türkiye'de sağlık turizmi sektöründe hizmet veren çalışanların yabancı dil yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programları hazırlanmalı, medikal turizm alanında faaliyet gösteren çalışanların yabancı dil eğitimlerinin yanında sektörel eğitim eksikliklerinin giderilmesi için çalışmalar yapılmalı ve aracı kurumlar üzerinde yapılan denetimler arttırılmalıdır. Sahip olduğu büyük potansiyele rağmen yeterince değerlendirilemeyen termal turizm alanında yapılacak yatırım ve teşvikler sağlık turizmi alanında Türkiye'nin sağlık turizminde söz sahibi

ülkelerle daha fazla rekabet edebilecek bir yapıya bürünmesini sağlayarak, sağlık turizminden elde edilen gelirin önemli ölçüde artmasına yardımcı olacaktır.

### Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

### Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmişlerdir.

### Etik Beyan

Bu çalışmada sunulan veri, bilgi ve belgeler akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edilmiştir.

### Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir fon sağlayan kurumdan / sektörden hibe almadı.

### Açıklama

Çalışma Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Dünyanın Lider Ülkelerinden Hindistan ile Kıyaslanması adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

### Kaynakça

- Ahamed AM, "Public Expenditure on Health Sector in India- Recent Trends", Institute for Social and Economic Change, 2012, 7(1): 8-10.
- Akbolat M, Deniz NG. "Türkiye'de Medikal Turizmin Gelişimi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması", Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi 2017, 1(2): 124-127.
- Arı H, "Pazarlama Perspektifinden Medikal Turizm ve Türkiye'nin Medikal Turizmdeki Yeri", Sağlık Yönetimi Dergisi 2017, 1(1), 1-10.
- Connell John "Medical Tourism: Sea, Sun, Sand and Surgery", School of Geosciences, University of Sydney Australia 2006, 27(6): 1093-1100.
- Can B "Türkiye'de ve Dünya'da Sağlık Turizmi ve Hastaların Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri". İstanbul Medipol Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Darcy S, Dickson T. "A Whole of Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences", Journal of Hospitality and Tourism Management, 2009, 16(1): 32-44.
- Devon MH." Medical Tourism: Global Competition in Healthcare", National Center for Policy Analysis Report, 2007, 972(304): 386-6272.
- Ergen FD. Türkiye'de Medikal Turizm Girişimciliği: İstanbul Örneği (Tez). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik anabilim Dalı Doktora Tezi, 2018.
- Gonzales, A, Brenzel L, Sancho J. "Health Tourism and Related Services: Caribbean Development and International Trade", Regional Negotiating Machinery, Final Report, 2001, 20-72.
- Horowitz Micheal D. Medical Tourism: Globalization of the Healthcare Marketplace: MedGenMed, 2007, 9(4): 33.
- Kılıçarslan M. "Swot Analysis of Health Tourism in Turkey", Electronic Journal of Social Sciences. 2019, 8(71). 1135-1145.
- Kılınç İ. Türkiye Medikal Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesi ve Memnuniyet Üzerine Bir Alan Araştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi 8(17), 2017, 130-143.

- Maini V. "Health Tourism in India: A SWOT Analysis", International Journal of Research and Development, 2013, 2(1): 2319-5479.
- Mutalib NSA, Ming LC, Yee MS, Wong PL, Soh YC. "Medical Tourism: Ethics, Risks and Benefits", Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research, 2016, 50(2): 261-268.
- Nicolaides A. "Lessons for South Africa from Asia on Medical Tourism's Practice And Potential", Medical Technology SA, 2011, 25(2): 8-12.
- Ovalı Kısa P. "Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması". YÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 2007, 2(2), 64-79.
- Sunita R, Imrana Q. "Medical Tourism in India: Progress or Predicament?" Economic and Political Weekly, 2010, 14(20), 69-74.
- Sülkü SN. "Sağlık Turizminde Türkiye'nin Dünyadaki Yeri ve Potansiyeli", Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2017, (1): 99-113.
- Yeğınboy EY, Sayın KŞ "Türkiye Medikal Turizm Uygulamaları: Bir Üniversite ve İzmir Sağlık Serbest Bölge Değerlendirmesi", Dokuz Eylül İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2017, 32(2): 296-298.
- Dünya Turizm Örgütü. Tourism Highlights Raporu, 2016, 3-4. <https://www.eunwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2019.
- Kurçer D. Civelek M "The Determination Of Status Of Turkey in the Medical Tourism Market in Accordance with the Demand of Health Tourists", Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 2022, Cilt:7, no:1.
- GSS, Global Spa Summit 2011. "Wellness Tourism and Medical Tourism: Where do Spa's Fit?", Research Report. <https://www.yumpu.com/en/document/read/7331216/wel>
- Iness-tourism-and-medical-tourism-where-do-spas-fit, Erişim Tarihi: 5 Aralık 2019.
- Hutchinson B. "Medical Tourism Growing Worldwide", University of Delaware Daily, 2005. <https://www1.udel.edu/PR/UDaily/2005/mar/tourism072505.html>. Erişim Tarihi: 15 Mart 2020.
- IBEF, Indian Brand Equity Foundation, 2017. <https://www.ibef.org/download/Healthcare-January-2017.pdf>. Erişim Tarihi: 28 Mart 2020.
- International Medical Treatment Prices, <https://www.medicaltourism.com/compare-prices>, Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2020.
- Pradhan Mantri Jan Arogya Yojana (PM-JAY). Government of India, National Health Authority, <https://www.pmjay.gov.in/about/pmjay>, Erişim Tarihi: 02 Nisan 2020.
- Reddy SG. Medical Tourism in India: An Exploratory Study (Tez). Department of Geography, College of Arts and Sciences, Kansas State University, Manhattan, Kansas, Doktora Tezi, 2013.
- T.C Sağlık Bakanlığı, Sağlık Turizmi Çeşitleri, 2017, <https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,176/saglik-turizmi-cesitleri.html>, Erişim Tarihi: 25 Ocak 2020.
- T.C Sağlık Bakanlığı, Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu, 2013. <http://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/535,turkiye-medikal-turizm-degerlendirme-raporu-2013pdf.pdf>, Erişim Tarihi: 4 Aralık 2019.
- Tontuş HÖ. SATURK, Türkiye'nin Sağlık Turizminde Önemi 2016, <http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/tyst/06.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2020.
- Yamasaki D, Fujiwara T. 2015. "Asia Leads a Medical Tourism Industry Worth Billions", Nikkei Asian Review. 2015. <https://asia.nikkei.com/Business/Asia-leads-a-medical-tourism-industry-worth-billions>. Erişim Tarihi: 3 Mart 2020.